

Tiina Kiiski

**DYSTOOPPISET PIIRTEET KANA AKATSUKIN
JA AKIKO TAKASEN ANIMESSA *VIOLET
EVERGARDEN***

Lajipiirteiden tarkastelu henkilöhahmon kautta

TIIVISTELMÄ

Tiina Kiiski: Dystooppiset piirteet Kana Akatsukin ja Akiko Takasen animessa *Violet Evergarden*:
Lajipiirteiden tarkastelu henkilöhahmon kautta
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Kirjallisuustiede
Tammikuu 2024

Tässä tutkimuksessa tutkin Kana Akatsukin ja Akiko Takasen kevytromaanisarjaan (light novel) perustuvaa animea *Violet Evergarden* (2018). Kevytromaanit on Japanissa suosittu kirjallisuuden muoto. Kevytromaanit on yleensä osoitettu nuorille aikuisille. Teoksesta on monta adaptaatiota: neljä kevytromaania, 13 jakson pituinen sarja sekä kaksi elokuvaa. Keskityn tutkimuksessani ainoastaan animesarjaan. Sarjan on tuottanut Kyoto Animation. Anime on alkuperäisin japanin kielellä, mutta tutkimuksessani käytän Hoday Stearnsin käännöstä.

Tutkimuskysymykseni on, missä suhteissa animesarjan Violetin henkilöhahmon voi kytkeä dystopian lajiin. Tarkastelen teosta dystopian kolmen alalajin kautta: klassisen, feministisen sekä nuorten dystopian. Tutkimuksessa keskityn lajiantalyysiin hyödyntäen Alastair Fowlerin lajiteoriaa sekä James Phelanin henkilöahmoteoriaa. Keskityn tutkimaan dystopian piirteitä, Violetin kyborgisuutta sekä henkilöhahmon eri ulottuvuuksia. Hyödynnän Susanna Lindbergin sekä Donna Harawayn esittämiä käsityksiä kyborgisuudesta. Dystopian lajin tarkastelun lisäksi keskityn myös tarkastelemaan kehityskertomukselle tyypillisiä piirteitä, koska teoksen kuuluminen johonkin lajiin ei tarkoita, että siinä tulisi esiintyä kaikki lajiin kuuluvat piirteet, vaan vähäistenkin piirteiden esiintyminen riittää. Kehityskertomusta tutkiessani keskityn Minna Aallon esittämiin näkemyksiin. Teos hyödyntää eri lajeja, minkä takia kahdenkin lajin tarkastelu on työn kannalta mielekästä.

Tutkimukseni osoittaa, kuinka Violet Evergardenin hahmoa tarkastelemalla henkilöahmo- ja lajiteorioiden avulla, teos voidaan asettaa osaksi dystopian ja kehityskertomuksen lajeja. Teosta ei tutkimukseni perusteella voi nähdä kuuluvan pelkästään yhteen lajiin. Tutkimukseni perusteella osoitan, että *Violet Evergarden* hyödyntää dystopian sekä kehityskertomuksen lajeihin kuuluvia piirteitä. Dystooppiset piirteet näyttäytyvät Violetin kyborgisuudessa, hänen toimijuuden menetyksessään sekä hänen alisteisessa asemassa armeijan sotilaana. Tutkimukseni perusteella teoksen voi katsoa kuuluvan myös kehityskertomuksen lajiin, sen tavassa kuvata naisen vapautumista hänelle annetusta kapeasta, esineellistävästä roolista.

Avainsanat: Violet Evergarden, dystopia, kehityskertomus, laji, kyborgi, henkilöahmoteoria

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Teoriat ja käsitteet	3
2.1	Alastair Fowlerin lajirepertuaari	3
2.2	James Phelanin henkilöahmo	3
2.2	Kyborgi	5
3	Violet Evergarden dystopian lajina	6
3.1	Dystopian perinteiset piirteet animessa	6
3.2	Violet kyborgina	7
3.3	Violetin hahmon muut piirteet	10
4	Mimeettinen, synteettinen ja temaattinen ulottuvuus Violetin henkilöahmossa	14
4.1	Violetin hahmon ulottuvuudet	14
4.3	Muiden antama dystooppinen kuvakulma Violetin hahmoon	18
5	Johtopäätökset	20
	Lähteet	21

1 Johdanto

Tutkielmassani tutkin, millaisia dystooppisia elementtejä Kana Akatsukin ja Akiko Takasen kevytromaaniin perustuvassa animesarjassa *Violet Evergarden* (2018) on Violetin henkilöahmon kautta. Tutkimukseni yhdistää lajitutkimusta ja henkilöahmotutkimusta sekä dystooppisten piirteiden tutkimista. Keskityn analysoimaan Violetin henkilöahmossa esiintyviä piirteitä, jotka kytkevät teoksen kuulumista dystopian lajiin. Dystooppisia piirteitä tarkastelen myös etenkin feministisen dystopian näkökulmasta. Kevytromaani (light novel) on Japanissa hyvin suosittu kirjallisuuden muoto yleensä suunnattu nuorille aikuisille. Kevytromaanit ovat yleensä kuvitettu samaan tapaan kuin mangat eli japanilaiset sarjakuvat ja usein monesta tehdään myös animoituja sarjoja, kuten *Violet Evergarden*ista. Manga on suosittu japanilainen sarjakuva, joka noudattaa tiettyä tyyliä. Lukutapa on päinvastainen länsimaisesta konventiosta ja piirrostyylillä on tietynlainen.

Violet Evergarden kertoo nuorena sotaan aseeksi kasvatetun tytön Violet Evergardenin elämästä. Hänen löydetään hyvin nuorena orvoksi jääneenä. Armeija ottaa hänet välineeksi sotaan. Violet ei tiedä muuta elämää kuin sodan ja sen loputtua hänellä on ongelmia löytää normaali elämä ja elää itsensä pelkästään takia. Sodassa hänestä huolehti majuri Gilbert, jolta hän sai myös käskyjä ja ohjeita toimia sotarintamalla. Gilbert myös kasvatti häntä sotarintaman ulkopuolella. Sodan loputtua Violet pääsee töihin Auto Memory Doll -yritykseen, jossa työntekijät kirjoittavat kirjeitä kirjoitustaidottomien ihmisten puolesta. Työnsä myötä Violet haluaa oppia ymmärtämään itseään, tunteitaan sekä Gilbertin hänelle osoittamien sanojen merkityksen ”rakastan sinua”. Violet matkaa sarjassa erilaisiin paikkoihin kirjoittaakseen ihmisten puolesta kirjeitä. Kirjoitustyönsä myötä Violet alkaa myös ymmärtää omaa sisintään sekä sitä, mitä on käynyt läpi sodassa sekä sen jälkeen.

Tutkimukseni perustuu dystopian piirteiden tarkasteluun sarjassa Violetin henkilöahmon kohdalla. En niinkään keskity tarkastelemaan koko teosta dystopiana vaan ainoastaan Violettiin ja hänessä ilmeneviin piirteisiin. Gilbertin ja Violetin suhteen tarkastelu dystooppisesta näkökulmasta voisi myös olla hedelmällistä, mutta en keskity tarkastelemaan sitäkään sen enempää kuin on tarpeen Violetin hahmon analysoimisessa.

Teos yhdistää eri lajeja, mutta keskityn etenkin dystooppisten piirteiden analysointiin. Dystopia on tieteiskirjallisuuden yksi muoto, joka keskittyy kuvaamaan epätoivottua yhteiskuntaa. Se voi tarkastella epätoivottavaa eri näkökulmista keskittymällä esimerkiksi sukupuolten väliseen valta-asetelmaan. Teoksen ei kokonaisuudessaan voi katsoa kuuluvan johonkin yksittäiseen tiettyyn lajiin, vaan siinä on nähtävillä monia eri lajeja ja piirteitä. Dystopian piirteiden tarkastelu Violetin henkilöhahmon kohdalla kuitenkin tuntuu mieluisimmalta vaihtoehdolta.

Keskityn tutkimuksessani pelkästään animesarjaan, enkä kirjalliseen teokseen. Lisäksi teos on alkuperäisin japanin kielellä, mutta tarkastelussani käytän Hoday Stearnsin (2018) englanninkielistä käännöstä.

2 Teoriat ja käsitteet

Seuraavissa luvuissa esittelen käyttämäni teoriat ja käsitteet. Aloitan esittelemällä Alastair Fowlerin (1982) lajiteorian, jossa tärkeä on erityisesti lajirepertoarin käsite. Fowlerin teoria ja käsitteet toimivat keskeisessä ja perustavassa asemassa tutkimukselleni, koska ne auttavat tunnistamaan lajille tyypillisiä piirteitä ja sitä kautta perustelemaan, miksi mielestäni Violet Evergarden voidaan nähdä dystooppisena henkilöahmona. Esittelen myös James Phelanin (1989) henkilöahmoteoriaa ja käsitteitä, jotka myös auttavat tutkimaan Violetin hahmoa. Viimeisenä keskityn tieteiskirjallisuuden ja dystopian käsitteeseen kyborgi, joka toimii tärkeässä asemassa tutkimuksessani sekä Violetin hahmossa ja ulkomuodossa. Tutkimuksessani käytän myös dystopiaan liittyviä teoksia ja tekstejä, etenkin Tom Moylanin klassisen dystopian ajatuksia ja Dunja M. Mohrin ajatuksia feministisestä dystopiasta. Nuorten dystopian analyysissä pohjaudun Toni Lahtisen, Maria Laakson ja Hanna Samolan (2019) esittämiin näkemyksiin. Kehityskertomuksen piirteiden tarkastelussa keskityn Minna Aallon (2000) esittämiin näkemyksiin.

2.1 Alastair Fowlerin lajirepertuaari

Alastair Fowler esittelee teoksessaan *Kinds of Literature – An Introduction to the Theory of Genres and Modes* (1982) lajiteoriaa ja sitä, millä tavalla on mahdollista tunnistaa millekin lajille tyypillisiä piirteitä ja toimintamalleja. Hän esittelee käsitteen lajirepertuaari (1982, 55), jonka mukaan lajirepertuaari sisältää kaikki mahdolliset piirteet, joiden kautta samaan lajiin kuuluvat teokset muistuttavat toisiaan. Jokaisen lajirepertuaarin piirteen ei tarvitse esiintyä jokaisessa saman lajin teoksessa, vaan piirteet voivat esiintyä vaihtelevassa suhteessa toisiinsa. Fowlerin (1982, 55) mukaan lajille ei ole mahdollista antaa tiettyä määritelmää, vaan se on aina yhteydessä aikaansa ja tästä syystä muuttuva eri ajalla.

2.2 James Phelanin henkilöahmo

Keskityn tutkimuksessani analysoimaan animen päähenkilöä, Violet Evergardenia. Määrittelen henkilöahmoa tutkimuksessani James Phelanin henkilöahmoteorian mukaan, jota hän esittelee teoksessaan *Reading People, Reading Plots: Character, Progression, and the*

Interpretation of Narrative (1989). Phelan (1989, 1–2) esittää, että henkilöahmo voidaan jakaa kolmeen ulottuvuuteen: mimeettiseen, synteettiseen sekä temaattiseen. Kaikki kolme ulottuvuutta ovat näkyvissä henkilöahmoissa eri tavoilla ja eri määrissä. Toiset henkilöahmot voivat korostaa mimeettistä ulottuvuutta, kun toiset taas temaattista tai synteettistä. (Phelan 1989, 11–13.) Kolme ulottuvuutta liittyy myös Phelanin (1989, 9) mukaan henkilöahmojen funktioihin, jotka riippuvat heidän ulottuvuuksistansa saamistaan merkityksistä. Nämä funktiot rakentuvat teoksessa henkilöahmojen ominaisuuksien kautta ja antavat lukijoille tilaa tulkita niitä. Ulottuvuudet muuttuvat funktioiksi teoksen edetessä ja henkilöahmojen kehittyessä. (Phelan 1989, 9.)

Mimeettinen ulottuvuus liittyy siihen, kuinka henkilöahmot muistuttavat oikeita, mahdollisia ihmisiä (Phelan 1989, 2). Mimeettisellä henkilöahmolla on oltava joitakin piirteitä, jotka ovat tunnistettavissa ja jotka ovat mahdollisia, oikeiden ihmisten piirteitä. Nämä piirteet henkilöahmossa jäljittelevät ihmisiä. (mt., 2.) Mimeettiset piirteet henkilöahmossa tekevät mahdolliseksi sen, että henkilöahmosta voidaan puhua kuin oikeasta ihmisestä antamalla hänelle oikeantuntuisia piirteitä. Mimeettinen funktio syntyy henkilöahmojen piirteistä, joiden kautta henkilöahmot luovat illuusiota, jossa he näyttäytyvät mahdollisina, oikeina henkilöinä. (Phelan 1989, 11.)

Temaattinen ulottuvuus liittyy henkilöahmojen tapaan kuvata jotakin suurempaa ryhmää, ideologiaa tai asiaa, joka on henkilöahmon esittämisen kautta mahdollista saavuttaa. Temaattiset piirteet auttavat lukemaan henkilöahmon esittämään jotakin teoksen haluttua teemaa tai ideologiaa. (Phelan 1989, 1–2.) Temaattinen funktio liittyy temaattiseen ulottuvuuteen eri henkilöahmojen osalta, joiden kautta henkilöahmon tematisoimat piirteet näyttäytyvät suuremmassa kuvassa. Temaattinen funktio kehittyy sen myötä, miten henkilöahmon tiettyä asiaa tematisoivat piirteet esiintyvät hänen toiminnassaan ja miten näitä tulkitaan. (Phelan 1989, 13.)

Synteettinen ulottuvuus henkilöahmossa tarkoittaa Phelanin (1989, 1) mukaan sitä, kuinka fiktiiviset henkilöahmot ovat keinotekoisia, eivätkä oikeita ihmisiä. He ovat teoksen sisällä rakennettuja hahmoja, jotka korostavat itsessään keinotekoisuuttaan, asemaansa rakennettuna henkilöahmona (Phelan 1989, 1). Synteettinen ulottuvuus on myös

väistämättä aina läsnä fiktiivisissä henkilöahmoissa, koska he ovat kuitenkin aina keinotekoisia rakennettuja hahmoja (Phelan 1989, 3). Synteettinen ulottuvuus liittyy aina myös funktioihin. Synteettisellä ulottuvuudella on aina jokin funktio, koska niillä on aina jokin rooli ja funktio keinotekoisessa teoksessa. (Phelan 1989, 14.)

2.2 Kyborgi

Susanna Lindberg esittelee artikkelissaan ”Proteesi, robotti ja kyborgi” (2017) kyborgin käsitteen, joka on keskeinen käsite tutkimuksessani. Hänen määritelmänsä mukaan kyborgi on biologisen ja keinotekoisien ainesosien yhdistelmästä muodostunut keinotekoisesti paranneltu ihmisolento. Kyborgi nähdään ihmisen ja koneen yhdistelmänä. (Lindberg, 2017, 208.) Lindberg tämän lisäksi painottaa kuitenkin sitä, kuinka kyborgia ei voida pelkästään määritellä näin yksinkertaisesti. Kyborgin voi ajatella asiana, johon on lisätty mekaaninen laitteisto, jotta se pystyisi elämään ympäristössä paremmin, johon se ei muuten sopeutuisi. (Lindberg 2017, 209.) Etenkin tämä määritelmä kyborgin olemassaolosta vahvistuu tutkimukseni kohteen myötä siinä määrin, että Violetin kyborgisuus mahdollistaa hänen toimintansa ja elämänsä yhteiskunnassa.

Kyborgin on myös määritellyt feministisen kyborgi näkemyksen mukaan Donna Harawayn manifestissa (1985). Hänen (1985, 5) mukaansa kyborgi on sekoitus konetta ja organismia, joka on todellisuuden ja fiktion luomus. Hänen mielestään kyborgilla ei ole nähtävissä sukupuolta, ja tietyllä tavalla kyborgisuus häivyttää erilaisia rajoja eri kategorioiden välillä (Haraway 1985, 7). Kyborgin olemassaoloon liittyy heidän kiinnittymisensä sotiollisuuteen. Vaikka kyborgit ovat valmistettu jotakin tarkoitusta varten, niiden ei voida ajatella olevan kiinnittyneitä niiden tekijäänsä. (Haraway 1985, 9.)

3 Dystooppiset piirteet Violet Evergardenissa

3.1 Dystopian piirteet animessa

Tässä luvussa aion esitellä Fowlerin lajirepertuaarin ja teorian mukaan erilaisia dystooppisia piirteitä, jotka mielestäni kuvastuvat animessa Violetin henkilöahmon kautta. Lajirepertuaarin mukaan lajiin kuuluvat piirteet voivat esiintyä tietyssä teoksessa eroavin määrin, eikä näiden kaikkien piirteiden tarvitse olla yhtenevässä määrin esillä kaikissa teoksissa, jotka kuuluvat samaan lajiin (Fowler 1982, 2). Tarkastelen dystopiaan sekä etenkin feministiseen dystopiaan liittyviä piirteitä, jotka tulevat esille Violetin henkilöahmossa. Lajissa henkilöahmot voivat yleensä olla tietynlaisia (Fowler 1982, 69). Nuorten dystopioissa tyypillisenä päähenkilönä nähdään yleensä nuori tyttö, joka tässä tapauksessa täyttyy Violetin ahmon kautta (Laakso, Lahtinen, Samola 2019, 1). Henkilöahmot eivät pelkästään rajaudu tiettyihin tarinassa esiintyviin hahmoihin, vaan hahmot voivat olla piirteiltään myös tietynlaisia lajin sisällä (Fowler 1982, 69).

Tom Moylan esittelee teoksessaan *Scarps Of The Untainted Sky* (2000) klassiseen dystopian lajiin kuuluvia erilaisia piirteitä. Hänen mukaansa (2000, xiii) dystooppinen teos alkaa yleensä suoraan jostakin epätoivottavasta tilanteesta fiktiivisessä maailmassa. Sarjan ensimmäisessä jaksossa Violet herää sairaalassa, johon hän on joutunut sodan takia. Hänen ensimmäisenä ajatuksenaan ei ole miettiä hänen omaa oloaan, vaan hän ensin miettii, missä majuri Gilbert on, jonka kasvatuksessa hän on ollut koko ajan ollessaan sotarintamalla. Moylanin mukaan (2000, xiii) dystooppinen teos jatkaa kuvauksessaan, kuinka päähenkilö alkaa tarinan edetessä ymmärtää tilannettaan ja siihen johtaneita asioita ja vähitellen ymmärtää, mistä kaikessa on oikeasti kyse. Violet ei sodassa ymmärrä asemaansa. Sodan jälkeen Violetilla on vahva tarve päästä takaisin Gilbertin luokse ja saada häneltä uusia käskyjä toimia, koska ne ovat ainoa tapa, jolla hän pystyy toimimaan. Violetin havahtuminen tilanteensa tapahtuu vasta sodan loputtua, kun hän alkaa huomaamaan, kuinka hänellä ei oikeastaan ole kehittynyt omaa identiteettiä sekä sodasta saatujen henkisten traumojensa takia. Violetin herääminen omaan tilaansa osittain näyttäytyy dystopian lajin piirteinä, mutta samalla se liittyy kehityskertomuksen piirteisiin. Moylanin mukaan (2000, xiii) dystooppinen teos esittää, kuinka tarina keskittyy seuraamaan päähenkilön kehitystä ja sitä, kuinka hän alkaa huomata,

millaisessa maailmassa elää ja millainen systeemi hänen ympärillään on. Sarjassa Violet ensi alkuun piittaa vain majuri Gilbertistä ja tämän hänelle antamista ohjeista sodan aikoihin. Hänen päätavoitteenaan, tai oikeastaan ainoana tavoitteenaan, on löytää Gilbert. Myös vastarintaan asettuminen järjestelmää vastaan sekä tietynlainen voiton saavuttaminen järjestelmästä kuuluu klassisen dystopian piirteisiin (Moylan 2000, xiii). Teoksessa koko fiktiivinen maailma ei ole mikään tietynlainen, perinteinen dystooppinen järjestelmä, vaan se näyttäytyy enemmänkin Violetin aseena olon ja sekä häntä käyttäneen armeijan välisenä asetelmana. Violet asettuu vastaan omaa asemaansa aseena ymmärtäessään, ettei hänen tarvitse käyttäytyä muiden haluamalla tavalla. Kapinan esiintyminen teoksessa ei esiinny dystopialle tyypilliseen tapaan teoksessa, vaan se muuntuu uuteen suuntaan Violetin henkisenä pyrkimyksenä päästä eroon lapsisotilaan asemasta. Tähän piirteeseen yhdistyy myös kehityskertomuksen laji. Minna Aalto esittelee teoksessaan ”Vapauden ja velvollisuuden ristiriita: Kehitysromaanin mahdollisuudet 1890-luvun lopun ja 1900-luvun alun naiskirjallisuudessa.” (2000) kehityskertomuksen piirteitä naiskirjallisuutta tarkastellessa. Violetin työpaikka Auto Memory Doll -yrityksessä ei ole dystooppinen piirre, vaan myös kehityskertomuksen piirre, hänen halussaan tulla tietoisemmaksi itsestään (Aalto 2000, 7).

3.2 Violet kyborgina

Tässä alaluvussa keskityn käsittelemään Violetin olemusta kyborgina ja sitä millä tavalla senkin voi nähdä liittyvän dystopian ja kehityskertomuksen lajiin. Sarjassa Violet menettää kätensä viimeisessä taistelussaan sodassa. Hän herää rintamalta pelastuttuaan sairaalassa ja hän on saanut oikeiden käsiensä tilalle rautaiset kädet. Lindbergin (2017, 209) mukaan ihmiseen voidaan liittää mekaaninen ominaisuus, jotta se tämän ansiosta pystyy elämään paremmin ympäristössään. Violetin tarve kyborgina olemiseen liittyy juuri tähän, koska ilman käsiään hän ei pärjäisi samalla tavalla uudessa ympäristössä. Hän ei pystyisi tekemään asioita samalla tavalla ilman käsiä. Vaikka rautakädet tuottavat myös omat ongelmansa, hänen esimerkiksi joutuessa hoitamaan ja korjaamaan niitä välillä, ne kuitenkin antavat hänelle mahdollisuuden normaaliin elämään. Toisaalta myös rautakäsien olisi voinut ajatella olevan paremmassa käytössä Violetin ollessa vielä sodassa, mutta niiden ansiosta hän kuitenkin pärjää uudessa työssään kirjeiden kirjoittajana paljon paremmin kuin muut käsien kirjoittamisnopeuden vuoksi.

Violetin kyborgisuudessa piilee monia erilaisia dystooppiseen lajiin kuuluvia piirteitä, jonka takia sitä on mielekästä tarkastella. Lindberg (2017, 209) esittää, kuinka sotilaallisen kyborgin kehittämiseen yleensä liittyy halu luoda asetta, joka on tottelevaisempi, vahvempi sekä tehokkaampi. Rautakädet kokonaisuudessaan toimivat vahvana symbolina Violetin hahmon kohdalla, tietynlaisena mimeettisenä ulottuvuutena ja funktiona (Phelan 1898, 1–2). Violet käyttää sarjassa hanskoja, ja hän ottaa ne ainoastaan pois alkaessaan kirjoittaa kirjeitä. Muille henkilöahmoille Violetin kyborgisuus näyttäytyy vasta, kun hän paljastaa kätensä, jonka seurauksena he järkyttyvät suuresti. Muut järkyttyvät vasta Violetin käsien menetyksestä, eivätkä he ennen tätä huomaa edes, kuinka järkkynyt Violetin sisäinen maailma on. Tämäkin näyttäytyy Violetin hahmon mimeettisenä ulottuvuutena. (mt., 1–2.) Se, millainen hahmo Violet on, näyttäytyy sarjassa vasta hänen tavassaan näyttää kätensä, jolloin teoksen muut henkilöahmot samalla tavalla saavat tietää jotakin hänen sisäisestä maailmastaan ja hyvinvoinnistaan. Rautakädet voidaan nähdä sarjassa vahvasti toimijuuden symbolina sekä mimeettisenä tekijänä. Rautakädet rikottavat Violetin mimeettistä ulottuvuutta, koska ne eivät ole tyypillinen piirre ihmiselle. Ne kuitenkin osaltaan luovat samalla mimeettisyyttä niiden esittäessä Violetin henkisiä arpia. Hanna Samolan artikkeli ”Tutkimusmatka ikuiseen yöhön. Pirkko Lindbergin romaanin *Berenikes hår* monitulkintainen dystooppisuus” (2013) esittelee feministisen dystopian piirteitä tietyn teoksen kautta. Vapauden ja vankeuden tematiikka on Samolan (2013, 9) mielestä usein nähtävillä dystooppisissa teoksissa. Violetin rautakädet toimivat mielestäni vankeuden ja vapauden motiivina sarjassa. Ne symboloivat vankeutta Violetin sodassa oloaikaan, hänen menetettyään kätensä taistellessaan rintamalla ja hänen omaa vankeuttaan sodan aiheuttamista traumaista ja itsensä menetyksestä. Samalla ne kuvaavat vapautta. Violet pärjää hyvin työssään Auto Memory Doll yrityksessä käsiensä ansiosta, koska hän pystyy kirjoittamaan nopeasti. Ne voidaan nähdä kehityskertomuksen piirteenä, koska nopean kirjoitustaitonsa ansiosta Violet pystyy kirjoittamaan muiden kirjeitä oppien samalla itsestään uusia asioita. (Aalto 2000, 7.) Sarjan viimeisessä jaksossa Violetin pelastaessa monia ihmisiä estämällä rauhaa vastustavia räjäyttämästä siltaa junan tieltä, hänen rautakätensä tuhoutuvat samalla hänen oman ponnistelunsa kautta. Tämän voi nähdä symboloivan Violetin vapautumista sodan traumaista ja samalla hänen itsensä löytämistä inhimillisenä ja itsemääräämäänä yksilönä. Kohtauksessa kädet rikkoutuvat vähitellen, yksi sormi kerrallaan, joka kuvastaa Violetin irtautumista lapsisotilaan asemasta sekä hänen henkisten arpiensa parantumista. Violet saa uudet kädet niiden tuhouduttua, mutta tällä

kertaa hän saa ne menetettyään ne omasta tahdostaan: hän itse päätti käyttää käsiään pysäyttääkseen junan ja pelastaakseen ihmisiä. Hän käyttää käsiään pelastaakseen, eikä tappaakseen. Vapauden ja vankeuden voidaan myös katsoa kuuluvan dystopian lajirepertuaariin (Samola 2013, 9). Rautakäsien menetyksen voi katsoa myös kuvaavan kehityskertomuksen piirteitä, niiden rikkoutuessa hänen oman valintansa kautta (Aalto 2000, 198). Myös sarjan loppupuolella Violet ei käytä enää hanskoja piilottaakseen käsiään. Hän ei tunne enää tarvetta piilotella niitä. Violet yrittää myös surmata itsensä kuristamalla kuulleessaan uutisia Gilbertin katoamisesta ja mahdollisesta kuolemasta. Hän ei kuitenkaan pysty siihen, rautakädet eivät suostu satuttamaan häntä itseään.

Kyborgin voidaan ajatella olevan koneen ja ihmisen fuusio, joka on myös ihminen, mutta samalla myös jotakin muuta kuin ihminen (Lindberg 2017, 208). Violet tuntuu olevan sarjassa aivan jotakin muuta kuin ihminen, jopa ennen kyborgina oloaan. Tämä näyttäytyy Violetin tavassa nähdä itsensä sekä muiden tavassa nähdä hänet: "Why is major leaving me here? Is it because I lost my arms, and lost my value as a weapon? If I just trained a little, I could still fight!" (käänt. Stearns, 2018). Violet ei näe itseään muuna kuin aseena: "I'm major's tool. But if he doesn't need me anymore, then I should be thrown away. Throw me away." (käänt. Stearns, 2018). Aalto (2000, 199) esittää, kuinka kehityskertomuksessa yksilön riippumattomuus muista toimijana on naisille hyvin rajoittunut ja jopa mahdoton. Violetin näkemys itsestään toimii juuri tällaisena piirteenä. Hän ei näe itseään yksilöllisenä toimijana ja ei näe olemassaolollaan merkitystä ilman Gilbertiä, koska ei tunne olevansa muista riippumaton.

Sarjan kahdeksannessa jaksossa näytetään takaumia siitä, kuinka Violet löydetään orvoksi jääneenä. Hänet ottaa haltuunsa majuri Gilbertin veli Dietfied Bougainvillea. Dietfied haluaa antaa Violetin veljelleen käyttöön sotaa varten:

'You can't treat a child like that!'
 'Gil, she's not child. She's a weapon.'
 'Weapon?'
 'Just a war tool'. (käänt. Hoday Stearns, 2018.)

Dietfied ei näe Violetia oikeastaan inhimillisenä yksilönä, ainoastaan materiaalina, käyttövälineenä hänen omiin tarkoituksiinsa. Vaikka Violet ei tuohon aikaan ole edes vielä

kyborgi, mielestäni hänet määritellään jo jonakin aivan muuna kuin ihmisenä (Lindberg 2017, 208). Violet näyttäytyy muille ikään kuin nukkemaisena oliona, jonka voi liittää hänen kyborgina oloonsa.

Harawayn (1985, 6) esittämä kyborgin sukupuoleen liittyvä jakoisuus ei ole nähtävissä. Violetin feminiininen ja maskuliininen puoli ovat vahvasti nähtävillä, eikä häntä voida suoraan luokitella kumpaankaan. Haraway myös esittää, kuinka kyborgi ei pysy uskollisena tekijälleen. Violetista tulee kyborgi vasta sodan jälkeen, mutta hänen tekijänään voidaan kuitenkin pitää armeijaa, jonka takia hän menetti kätensä ja asettui kyborgin asemaan. Violet aluksi haluaa yhä saada käskyjä toimiakseen, mutta lopulta hän kuitenkin ymmärtää, ettei käskyjen saaminen ja niiden kautta eläminen ole sellaista, jota hän oikeasti tarvitsee. Tämän kautta hän pääsee irti käskyistä sekä uskollisuudestaan tekijälleen (Haraway 1985, 9). Amanda Azzi käsittelee artikkelissaan ”Subverting Feminine Identity: Revention of *Sailor Moon’s* Girl Power in *Violet Evergarden*” (2021) animeissa esiintyvää feminiinisyyttä. Hänen mukaansa (2012, 91) Violet haastaa tietyllä tavalla käsityksen sankaruudesta. Violet ei tiedä, millaisessa roolissa hänen tulisi olla sodan jälkeen, hänelle ei ole muodostunut käsitystä omasta identiteetistään tai siitä, miten hänen tulisi elää elämäänsä (Azzi 2021, 95). Hänellä ei ole käsitystä perinteisenä nähtynä roolina naisena olosta, joka myös osaltaan kuvastaa sitä, kuinka kyborgilla ei määritellä olevan selvää sukupuolta.

3.3 Violetin hahmon muut piirteet

Aiemmassa luvussa esittelin kyborgisuuteen liittyviä lajipiirteitä ja tässä alaluvussa keskityn esittelemään enemmän muita piirteitä Violetissa. Dystopian lajiin läheisesti liittyy utopian laji. Niitä voidaan pitää toistensa pelikuvina. (Gottlieb 2001, 13–14.) Violetin hahmoa tarkastellessa on mahdotonta jättää huomiotta joitakin utooppisia piirteitä, joita hänen hahmossaan esiintyy sarjan myötä. Mielestäni ne eivät kuitenkaan näyttäydy utooppisena, vaan enemmänkin kehityskertomuksen lajiin kuuluvina piirteinä. Aallon (2000, 10) mukaan naisten kehitystarinoissa keskitytään yksilön sisäisen kehitykseen kuvaukseen, oman minuuden etsintään sekä kasvavaan tietoisuuteen omasta itsestään. Dystopian lajille tyypillisesti voidaan esittää kuuluvan tietynlaisia utooppisia piirteitä, mutta mielestäni Violetin henkilöahmossa esiintyvät piirteet, joiden ei voida katsoa olevan dystopiaa ovat mieluummin

juuri kehityskertomukseen kuuluvia piirteitä (Gottlieb 2001, 8). Koko teoksen ajan Violet pyrkii etsimään itseään ja omaa paikkaansa sekä identiteettiään maailmassa sodasta saatujen henkisten arprien jälkeen. Naishahmoa käsittelevät kehitysromaanit esitetään enemmänkin etsintäromaanina (questnovel), jossa keskitytään päähenkilön sopeutumiseen yhteiskunnassa rakentuviin odotuksiin ja naisille tarkoitettuihin käyttäytymisnormeihin. (Aalto 2000, 7, 10.) Violet ei tunnu sopeutuvan kunnolla minnekään. Hänellä tuntuu olevan paljon vaikeuksia sopeutua elämään sodan jälkeen, johtuen mahdollisista traumaista ja lisäksi siitä, kuinka erilaisessa asemassa hän oli sodassa ja sodan jälkeen. Sodassa hänen voidaan katsoa olleen hyvin maskuliinisessa asemassa, kun taas sodan jälkeen hän pääsee arvostettuun työhön naisvaltaiselle työpaikalle, jolloin hän myös on hyvin feminiininen. Aalto esittää myös, kuinka tyyppiset kehityskertomukseen kuuluvat piirteet on yleensä katsottu olevan esillä miehen kasvun kuvauksessa, eikä niinkään naishenkilöhahmojen. Naisten kehityskertomusten kohdalla Aalto (2000, 10–11) tutkii, onko naisen mahdollista saavuttaa tietty ihanne vapaasti itseään toteuttavasta yksilöstä. Tämä mielestäni sopii hyvin myös Violetin tarkasteluun naishahmona, jonka olemisessa kuitenkin on nähtävillä maskuliininen ja feminiininen puoli ja niihin liittyvät ihanteet.

Yhtenä vahvana piirteenä Violetin hahmossa esiintyy myös se, että hänen menneisyydestään ei sarjassa anneta muuta tietoa kuin se, että hänet löydetään orvoksi jääneenä. Orpous toimii kehitysromaanissa yhtenä vahvana teemana (Aalto 2000, 48). Violet ei tiedä menneisyydestään mitään ja teoksessa on myös paljon aukkoja: Violetin menneisyydestä ei orpouden lisäksi kerrota muuta. Hänellä ei niinkään ole muodostunut identiteettiä, joka osaltaan voi selittää sitä, miksi hän hyväksyy asemansa sotilaansa ja käskyjen noudattajana. Tämä näkyy myös kehityskertomuksen piirteenä, koska Violet ei tiedä menneisyydestään mitään, eikä tästä syystä osaa olla mitään muuta kuin sotilas, joka ottaa vastaan käskyjä. Majuri Gilbert näyttäytyy tässä merkittävässä asemassa; hän on Violetin käskyjen antama ja samalla henkilö, joka ”huolehtii” Violetista. Orpous mahdollista kehitysromaanissa naiselle mahdollisuuden etsiä uutta identiteettiä. Lisäksi se toimii tekijänä sille, että naisen on mahdollista saavuttaa itsenäisyys vailla holhoojaa. (Aalto 2000, 48.) Violet menettää Gilbertin, jolloin hänelle myös tätä kautta tulee mahdollisuus etsiä itsensä. Rakastuminen ja rakkauskokemus on myös merkittävä piirre naisten kehityskertomuksessa (Aalto 2000, 51, 69). Violet haluaa ymmärtää rakkauden merkityksen ja sen, mitä Gilbert tunsu häntä kohtaan,

jonka takia hän ryhtyykin kirjoittamaan kirjeitä yrittäen ymmärtää muiden tunteiden kautta hänen omia tunteitaan. Vaikka Violetin ja Gilbertin välinen suhde on hyvin moninainen ja myös osaltaan kyseenalaistettava, se kuitenkin toimii vahvana piirteenä Violetin hahmossa ja hänen halussaan löytää itsensä ja identiteettinsä (Aalto 2000, 69).

Myös yhtenä merkittävänä piirteenä, jonka ei voi ajatella kuuluvan dystopiaan lajiin, näyttäytyy sarjassa Violetin siirtymänä aseena olona kirjeiden kirjoittajan rooliin. Sarjan fiktiivisessä maailmassa, Leidenissä, monetkaan ihmiset eivät osaa kirjoittaa tai lukea. Dystooppisessa yhteiskunnassa usein myös kirjoitustaito ja lukeminen ovat taitoja, joita kansalaisilla ei ole tai niitä pyritään rajoittamaan ja ne näyttäytyvät vallankäytön välineenä. (Mohr 2005, 33.) Violet kuitenkin osaa lukea ja kirjoittaa, koska Gilbert opetti hänelle nämä taidot. Tämä antaa myös Violetille mahdollisuuden olla kirjoittajantyössä, johon monet muut eivät pystyisi taidottomuutensa vuoksi. Violetin kirjoitustaito rikkoo teoksen pelkkää kuulumista dystopian lajiin, jonka takia tämän piirteen voisi nähdä kuuluvan kehityskertomukseen. Jos dystopian lajissa kieli nähdään vallankäytön välineenä, Violetin osatessa taitoja, joita monet muut Leidenin kansalaiset eivät osaa, hänen asemansa voidaan nähdä tietyllä tavalla vallassa, joka voisi symboloida sitä, kuinka Violet vähitellen asettuu alistetusta asemastaan arvostettuun Auto Memory Doll kirjoittajaksi, jotka kirjoitustaitojensa ansiosta ovat hyvin korkeassa ja arvostetussa asemassa yhteiskunnassa. Violet yrittää kirjoittaessaan muiden puolesta kirjeitä samalla löytää itseään ja ymmärtää omia tuntemuksiaan, joka kuuluu kehityskertomuksen lajirepertuaarin oman itsensä etsinnässä ja tunteidensa ymmärryksessä (Aalto 2000, 7).

Samola (2013, 10) esittää, kuinka dystopioissa voidaan leikitellä sukupuoleen liittyvillä odotuksilla. Violetin henkilöahmossa leikittely sukupuoleen liittyvillä odotuksilla näyttäytyy hyvin vahvasti. Auto Memory Doll on hyvin sukupuolitettu ala, kirjoittajina työskentelee ainoastaan naispuolisia henkilöahmoja. Violetin siirtymä miesvaltaisesta armeijasta naisvaltaiseen alaan kuvastaa Violetin siirtymää maskuliinisesta hyvin feminiiniseen. Violet on myös sarjassa hyvin kaunis ja häneen voidaan liittää monenlaisia feminiinisiä pidettyjä ominaisuuksia, ei häntä kuitenkaan voida suoraan kategorisoida perinteisiin feminiinisiin pidettyihin ominaisuuksiin. Stephen Reysen käsittelee artikkelissaan "Examination of anime content and associations between anime consumption, genre preferences, and ambivalent

sexism” (2017) tutkimustuloksia animeista. Reysenin (2017, 289) tutkimusaineistoissa todetaan, kuinka suurin osa animesarjojen naishenkilöhahmoista kuvataan mieshahmoja seksuaalisemmin. Tämä toisaalta ei näy Violetin hahmossa, vaikka häntä kuvaillaankin hyvin kauniiksi ja nukkemaiseksi, enemmänkin hänen tunteettomuutensa ja ilmeettömyytensä perusteella, mutta enemmänkin sarjassa korostuu hänen muut puolensa etenkin verrattaessa muihin hyvin seksuaalisesti kuvattuihin naishenkilöhahmoihin. Violet näyttäytyy enemmänkin henkilöahmona, jossa korostuu feminiininen ja maskuliininen puoli. Tätä korostaa myös, kuinka aseenkäyttö nähdään vahvasti mieshenkilöhahmojen käytössä, eikä naisten (Reysen 2017, 290). Violet rikkoo tätä tutkimustulosta hänen itse toimiessaan armeijassa aseena, itseasiassa paljon parempanakin aseena kuin miessotilaat. Vaikka aseena olo kokonaisuudessaan on hyvin dystooppinen piirre sarjassa Violetin menettäessä itsemääräämisoikeutensa sen myötä, mutta se kuitenkin toisaalta voi myös osoittaa, kuinka Violetia ei suoraan voida kategorisoida sukupuolensa mukaan. Aseena olo kuitenkin tavallaan osoittaa valta-asetelmaa sarjassa, koska miehet kuitenkin käyttivät Violetia, eikä hän itse valinnut toiminnastaan aseena. (mt., 290.) Tätä vahvistaa myös Violetin ollessa koulutuksessa kirjoittajan rooliin Auto Memory Doll yritykseen kolmannessa jaksossa, jossa eräs muu koulutuksessa oleva kuvailee häntä seuraavasti: ”Violet Evergarden. Despite her doll-like outfit, she had a demeanor of a military soldier.” (käänt. Stearns, 2018.) Violetin ulkonäkö ja käytös asetuttavat suoraan ristiriitaan muiden henkilöahmojen kautta. Violet on sodassa hyvin maskuliinisessa asemassa. Hän toimii aseena ja surmaa muita ihmisiä. Hänen ulkonäkönsä on myös hyvin maskuliininen hänen pukeutuessaan armeijassa käytettävään yli suureen univormuun. Violetin aloittaessa Auto Memory Dollina hän alkaa käyttämään hyvin feminiinistä mekkoa.

4 Mimeettinen, synteettinen ja temaattinen ulottuvuus Violetin henkilöahmossa

4.1 Violetin hahmon ulottuvuudet

Keskityn tutkimuksessani Violetin henkilöahmoon ja sitä kautta lajin piirteisiin. Tästä syystä on mielekästä ja myös väistämätöntä tarkastella Violetin henkilöahmoa Phelanin esittämillä ajatuksilla mimeettisestä, temaattisesta ja synteettisestä ulottuvuudesta. Phelanin mukaan jokaista ulottuvuutta esiintyy henkilöahmoissa, mutta eriävissä määrin. (Phelan 1989, 11–13.) Violetin henkilöahmoa on mielekästä tarkastella kaikista ulottuvuuksista, koska ne näyttävät mielestäni jokainen teoksessa. Henkilöahmo voi Phelanin mukaan (1989 1–2) esittää jotakin suurempaa asiaa kuin pelkästään henkilöahmoa, esimerkiksi ryhmää tai ideologiaa. Violetin hahmon temaattinen ulottuvuus kuvaa kokonaisuudessaan animen dystooppista olemusta ja lajia. Violetin henkilöahmoon kytkeytyy niin monia dystooppisia piirteitä, jonka takia on mielekästä ajatella sen liittyvän kokonaisuudessaan dystopian lajin esittämiseen. Myös Fowlerin (1982, 56) mukaan lajille voi myös olla tyypillistä tietynlaiset henkilöahmot. Maria Laakso, Toni Lahtinen ja Hanna Samola esittävät artikkelissaan ”Young Saviors and Agents of Change: Power, Environment, and Girlhood in Contemporary Finnish Young Adults Dystopias” (2019) esimerkiksi sitä, kuinka tyypillisesti nuorten dystopioissa päähenkilö on hyvin nuori hahmo. Violet on hyvin nuori ja häntä on käytetty hänen koko lapsuutensa ja nuoruutensa muiden välineenä sodassa. Temaattinen ulottuvuus näyttää tässä siinä, kuinka Violetin hahmo esittää dystopian lajille tyypillistä päähenkilöä. Temaattisena funktiona Violetin henkilöahmossa näyttää myös kyky esittää dystooppista tarinaa hänen kauttaan. Sarjan kahdeksannessa jaksossa Gilbertin veli Dietfried sanoo Violetille, kuinka Violet tulee aina pysymään aseena. Violet ei ensin pysty väittämättään tätä vastaan, koska hänellä ei tunnu olevan vielä tarpeeksi itsemääräämisoikeutta kyseisessä kohdassa. Viimeisessä jaksossa Violet viimeinkin asettuu vastaan tätä ja sanoo, kuinka hän ei enää tarvitse ohjeita eikä hän halua enää tappaa ketään. Temaattinen funktio syntyy tässä siinä, kuinka sarjassa kuitenkin on koko ajan keskitytty seuraamaan Violetin henkilöahmoa ja hänen kehitystään ja tämän myötä hän viimein asettuu vastarintaan muiden odotuksia häntä kohtaan löytäen viimein oman arvonsa ja itsemääräämisoikeutensa.

Mimeettinen ulottuvuus liittyy siihen, kuinka henkilöhahmon piirteet jäljittelevät todellisuutta ja mahdollisia todellisia ihmisiä (Phelan 1989, 1–2). Mimeettinen ulottuvuus on merkittävässä asemassa Violetin henkilöhahmossa, koska se, miten häntä esitetään teoksessa, on hyvin tärkeässä asemassa. Mimeettinen komponentti esittää, kuinka sitä tarkastelemalla on mahdollista ajatella henkilöhahmolla olevan tiettyjä tunteita ja haluja, ja tätä kautta ajatella hahmolla myös olevan jonkinlaista sielunelämää (Phelan 1989, 68). Violetin toiminnan taustalla kaikessa limittyy hänen halunsa löytää Gilbert uudelleen ja ymmärtää, omat tunteensa häntä kohtaan. Näiden voi nähdä toimivan mimeettisenä ulottuvuutena hänen sisäisiin tuntemuksiinsa. Vaikka hänen kuvaillaan olevan tunteeton ja ilmeetön konemainen hahmo, hänen suurimmat halunsa kuitenkin liittyvät vahvojen tunteiden ymmärtämiseen, joka kertoo siitä, kuinka suuria tunteita hänellä kuitenkin on, vaikka ei niitä itse vielä ymmärtäisikään. Gottlieb (2001, 12) esittää, kuinka dystopioissa yksilöiden yksityiset teot ja tunteet tulevat julkisen hallinnon omaisuudeksi ja hallittaviksi. Violetin mimeettiset ominaisuudet näyttäytyvät yksityisinä, mutta samalla ne ovat valtavasti hallittavissa jollain muulla taholla kuin hänellä itsellään. Violetin ulkomuoto kokonaisuudessaan kuvastaa mielestäni hyvin sitä, millainen hahmo hän on ja millaiseksi hänet on haluttu rakentaa. Violetin dystooppisuus liittyy lähinnä siihen sodan jälkeen, kuinka hänen tunteensa ja identiteettinsä ovat jollakin muulla kuin hänellä itsellään. Ne ovat vahvasti hallittavissa jollakin muulla taholla kuin hänellä itsellään. Tähän piirteeseen sekoittuu dystopian ja kehityskertomuksen piirteitä. Erona perinteisiin dystopioihin voidaan nähdä Violetin vapautuminen armeijasta sekä hänen mahdollisuutensa luoda itse oma elämänsä ja identiteettinsä. Tämä toimii vahvasti kehityskertomuksen piirteinä (Minna Aalto 2000, 7). Myös hänessä esiintyvät feminiiniset ja maskuliiniset puolet kuvaavat vahvasti sitä, millaisena hahmona hänet on haluttu esittää. Mimeettinen ulottuvuus korostaa sitä, kuinka henkilöhahmo jäljittelee todenkaltaisia henkilöitä (Phelan 1989, 11–13). Violetin sopeutuessa sekä feminiininsä pidettyihin että maskuliinisena pidettyihin piirteisiin toimii vahvana mimeettisenä tekijänä. Hänen tarpeensa myös etsiä omaa identiteettiään traumaattisten kokemusten jälkeen kuvastaa myös tietyllä tavalla todenkaltaisuuteen pyrkimystä. Violetin identiteetti on kadoksissa, koska hän ei ole koskaan tiennyt, millainen hänen kuuluisi olla. Hän on aina elänyt käskyjen ja muiden kautta.

Synteettinen ulottuvuus liittyy siihen, kuinka keinotekoinen rakennelma Violet kuitenkin on fiktiivisessä teoksessa, joka myös rikkoo mimeettisyyden illuusiota (Phelan 1989, 1–2). Keinotekoisuutta vahvistaa se, kuinka Violetilla on esimerkiksi rautaiset kädet. Violetin rautakädet ja hänen kyborgisuutensa korostavat hänen keinotekoisuuttaan teoksessa (mt., 12). Violetin kyborgisuuden voi nähdä synteettisenä ulottuvuutena teoksessa. Sota on jättänyt jäljet Violetin kehoon ja hän joutuu kantamaan sitä mukanaan. Markku Lehtimäki käsittelee väitöskirjassaan ”Sofi Oksasen romaaneita: Kertomus, etiikka, retoriikka” (2022) Phelanin ajatuksia henkilöahmojen ulottuvuuksista Oksasen romaaneissa. Lehtimäki (2022, 117) esittää, kuinka synteettisyys yleensä vaatii mimeettisen pohjan. Kyborgisuus toimii synteettisenä ulottuvuutena, keinotekoisena konstruktiona Violetin henkilöahmossa, mutta sitä pohjaa Violetin mimeettinen todellisenkaltainen henkilöahmo. Kyborgisuus toimii myös vahvasti dystopian ja kehityskertomuksen piirteinä. Ne kuvastavat olemuksellaan Violetin mimeettisyyden ja synteettisyyden yhtenäisyyttä. Teos pyrkii esittämään Violetin todellisenkaltaisena ihmisenä hänen kamppaillessaan traumaattisten kokemusten kanssa, mutta todellisuuden illuusiota rikkoo hänen kyborgisuutensa. Kyborgisuus ei ole yleinen piirre ihmisissä, mutta sen olemus Violetin mimeettisyyteen ja hänen sisäisen maailmansa rikkonaisuuteen korostuu niiden kautta.

4.2. Violetin feministisen dystopian piirteet

Tässä kappaleessa aion keskittyä tarkastelemaan Violetin henkilöahmossa esiintyviä feministisen dystopian piirteitä. Dunja M. Mohr käsittelee teoksessaan *Worlds Apart? Dualism and Transgression in Contemporary Female Dystopias* (2005) dystopisia piirteitä feministisestä näkökulmasta. Feministinen dystopia keskittyy tarkastelemaan teosta rakenteiden ja piirteiden kautta, jotka kuvaavat naisten sortamista ja rajoittamista dystooppisissa yhteiskunnissa. Feministiset dystopiat usein pyrkivät kuvaamaan esimerkiksi tukahdutettua individualismia naisen aseman näkökulmasta (Mohr 2005, 36). Violetin henkilöahmo on hyvin tukahdutetussa asemassa. Hän ei oikeastaan tunnu ollenkaan olevan tietoinen omasta päätäntävällästään tai siitä, että hänellä edes ylipäättään olisi sellaista. Hän on koko ikänsä seurannut muiden ohjeita ja toiminut muiden kautta ja muiden haluamalla tavalla. Naisen kehon ja seksuaalisuuden kuvauksen ja käsittelyn voi nähdä yhtenä perinteisenä kuvauksena dystopiakirjallisuudessa (Mohr 2005, 36). Violetin kehoa on käytetty aina miesten hyväksi,

ensin heidän aseenaan ja työkalunaan sodassa, ja toisaalta myös sodan jälkeen hänen kehoaan käytetään kirjoittamaan kirjeitä toisten puolesta.

Phelanin osoittaman temaattisen ulottuvuuden mukaan henkilöhahmoilla voidaan myös kuvata jotakin suurempaa asiaa (Phelan 1989, 11–12). Teoksen muiden piirteiden tarkastelu voisi myös olla mielekästä dystopian lajipiirteiden tutkimisessa, mutta mielestäni itsessään Violetin henkilöhahmo tematisoi lajiaan. Violetin kautta sarja esittää hyvin monenlaisia dystooppisia piirteitä, jotka tulevat nähtäville ainoastaan hänen henkilöhahmonsensa kautta, jonka takia temaattinen ulottuvuus tuntuu kytkeytyvän juuri tähän dystopian esittämiseen. Lajirepertuaari myös esittää, kuinka samaan lajiin kuuluvien teosten hahmot voivat olla tietynlaisia (Fowler 1982, 135). Laakso ja muut (2019, 3) esittävät nuortendystopioilla olevan usein juuri nuori naishenkilö teoksen päähenkilöhahmona, joka tätä kautta pystyy tematisoimaan koko teosta ja sen sanomaa.

Dystopioiden dramaattinen konflikti limittyy päähenkilön herätessä ympärillään olevan systeemin toimintaan ja alkaessaan kapinoida tätä vastaan (Mohr 2005, 34). Sarjassa ei voida ajatella olevan vastassa koko yhteiskuntaa, mutta Violetin kohdalla dramaattinen konflikti syntyy, kun Violet seitsemännessä jaksossa viimein ymmärtää, että hän ”palaa” kaikkien tappamiensa ihmisten ja saamiensa käskyjen takia:

I was used as a weapon to kill people. Do I deserve to live? I’ve probably taken away so many “one day” wishes. And those people most likely had loved ones. (I’m not burning). I am. The fire is spreading across my body from all the things I’ve done. I am on fire. (käänt. Stearns, 2018.)

Ennen tätä kohtausta Violet ei ajatellut aikaansa sodassa tai siellä tappamiaan ihmisiä. Hän ikään kuin tiesi tehneensä ne, mutta ei ajatellut niiden olevan hänen syytään tai liittyvän häneen. Hän myös tunnistaa asemansa muiden käyttövälineenä, joka voidaan myös ajatella dramaattiseksi konfliktiksi, jossa hän viimein ymmärtää alisteisen asemansa (Mohr 2005, 34). Kohtauksen jälkeen hän myös alkaa ”kapinoida” itseään vastaan. Hän ymmärtää, ettei tarvitse enää sääntöjä ja ohjeita muilta, vaan hän saa päättää itse omasta elämästään. Violet on auttamassa pysäyttämään rauhanvastustajien joukkoja junassa ja pyytää Gilbertin veljeltä ohjeita, kuinka toimia:

Violet: Captain, please give me your orders!

Dietfried: You’re still a tool who can only follow orders, huh?

Violet: No, I'm not. Not anymore. (käänt. Stearns, 2018.)

Perinteisesti on myös tyypillistä, että päähenkilö menettää jonkun tärkeän henkilön itselleen tai jotakin vielä tärkeämpää: oman identiteettinsä (Gottlieb 2000, 13). Violetille kuitenkin käy päinvastoin teoksessa: hän lopulta löytää oman identiteettinsä. Tämä kuvastaa teoksessa dystopian ja kehityskertomuksen piirteiden yhdistymistä. Violet ei oikeastaan koskaan ole ollut varma omasta identiteetistään tai omasta tarkoituksestaan, vaan hän on nähnyt itsensä ainoastaan muiden kautta. Etenkin majuri Gilbertin kautta, joka toimii myös osaltaan tämän piirteenä, koska hän on myös Violetin rakastama henkilö sarjassa. Violetin tunteet kulminoituvat Gilbertin hahmossa, hänen menettäessään hänet, mutta toisaalta tämän menetyksen myötä hän alkaa löytää itseään ja omaa itsemääräämisoikeuttaan.

4.3 Muiden antama dystooppinen näkökulma Violetin hahmoon

Violetin hahmoon vahvasti liittyy se, miten muut hänet näkevät ja millaisia oletuksia muut häneen liittävät. Dystopian lajiin vahvasti liittyykin tukahdutettu individualismi, jonka tässä tapauksessa voi myös nähdä näyttäytyvän siinä, kuinka muut tarkastelevat Violetia ja antavat hänelle arvotuksensa (Mohr 2005, 36).

Sarjan seitsemännessä jaksossa Violet menee tapaamaan Gilbertin veljeä varmistaakseen kuulemansa huhut Gilbertin kuolemasta. Dietfriedin hahmo kokonaisuudessaan tuntuu kiteyttävän ajatuksen Violetista aseena ja siitä, ettei hänestä voisi tulla mitään muutakaan: "As I thought, once a weapon, always a weapon" (käänt. Stearns, 2018). Gottlieb (2001, 11) esittää, kuinka dystopioissa kuvataan kollektiivista painajaista, jossa yksilö on joutunut uhriksi ja kokee menettävänsä kontrollin omasta kehostaan ja toiminnastaan jollekin toiselle. Dietfried näkee Violetin ainoastaan tunteettomana aseena, jolla ei ole edes oikeutta olla surullinen Gilbertin kuolemasta hänen jatkaessaan Violetin näyttäessä hyvin surulliselta ja särkyneeltä: "Why are you making that face? You were just a tool to him. You are just an emotionless tool, so how could you be sad?" (käänt. Stearns, 2018). Violet myös haluaa auttaa Dietfriediä ja muita estämään rauhaa vastustavien hyökkäyksen:

Dietfried: I will go stop this train. You stay and protect the people inside.

Violet: Undestood.

Dietfried: Just as I thought. You only want orders.

Violet: No.

Dietfried: You do. You're just a tool. If I order you to slaughter the enemy, you wouldn't hesitate to kill them right? -- If you're not a tool, then what are you? (käänt. Stearns, 2018.)

Dietfried ei tunnu haluavan edes antaa Violetille mahdollisuutta olla jotakin muuta. Hän ei suostu näkemään Violetia muuna kuin tappavana aseena, jonka voi käskää surmaamaan ihmisiä. Veljen käytöksessä myös näyttäytyy vahvasti sarjan kaksinaismoralistinen luonne. Esimerkiksi ihmisten tappaminen tuntuu olevan sallittua miehelle, mutta ei naiselle (Samola 2013, 20). Monet muutkin olivat sodassa ja tappoivat ihmisiä, mutta ainoastaan Violetin kohdalla se näyttäytyy asiana, jota ei voida hyväksyä ja, josta koituneita arpia hänen tulisi kantaa elämässään. Hänen ei anneta jatkaa elämää, vaan hänen kuuluisi aina pysyä tuossa asemassaan aseena ja käyttövälineenä: "The one who killed so many of my comrades. Writing letters with the very hand that took the lives of so many. You write letters that brings people together?" (käänt. Stearns, 2018). Muiden näkökulma Violetista korostuu myös tavassa, jolla muut hänet näkevät: nukkemaisena, tunteettomana nukkena. He tuntuvat epäinhimillistävän Violetia: "She didn't have any facial expressions, just like a doll. Just like the dolls that were named after this industry" (käänt. Stearns, 2018).

5 Johtopäätökset

Olen tutkielmassa keskittynyt analysoimaan Violet Evergardenin päähenkilöä Violetia dystooppisten piirteiden kautta, osoittaakseni hänen henkilöahmonsa dystooppisuuden ja sitä kautta teoksen kuulumisen dystopian lajiin. Violetissa on nähtävissä klassisen dystopian lajin piirteitä sekä feministisen ja nuorten dystopioiden piirteitä. Se on myös anime sekä naisen kehitysromaani, jossa nainen vapautuu hänelle annetusta kapeasta, esineellistä roolista.

Violetin hahmo kokonaisuudessaan on hyvin monimuotoinen ja moniulotteinen. Phelanin esittämät ulottuvuudet, etenkin mimeettinen ulottuvuus, korostuu vahvasti Violetin henkilöahmossa. Tarkastelemalla ulottuvuuksia on mahdollista päästä tarkastelemaan henkilöahmoja tarkasti. Mimeettinen ulottuvuus korostaa Violetin todenkaltaisuuteen pyrkivää muotoa, mutta synteettistä puolta tarkastelemalla on mahdollista myös esittää hänen keinoitekoisuuttaan. Esimerkiksi kyborgisuus Violetin hahmossa tuo hyvin paljon erilaisia piirteitä esille, etenkin Violetin henkilöahmon tavassa olla jotakin muuta kuin pelkkä henkilöahmo. Kehityskertomuksen piirteiden tarkastelu myös osaltaan tuo teoksen tarkasteluun jotakin lisää osoittamalla, ettei aina teosta voi kategorisoida tiettyyn lajiin, vaan se voi yhdistellä monia piirteitä eri lajeista.

Tutkielmaani voisi jatkaa tarkastelemalla teosta kokonaisuudessaan dystooppisten piirteiden kautta sekä etenkin Violetin ja Gilbertin välistä suhdetta. Halusin kuitenkin keskittyä etenkin Violetin henkilöahmon tarkasteluun hänen monipuolisuutensa takia. Jatkotutkimuksessa olisi mielekästä tarkastella myös tarkemmin muita henkilöahmoja ja heidän kiinnittymistensä eri lajeihin. Violet Evergardenia ei voi suoraan asettaa mihinkään tiettyyn lajiin, vaan siinä on nähtävissä eri lajeille tyyppillisiä piirteitä. Dystooppiset piirteet mielestäni korostuvat kuitenkin eniten teoksessa, etenkin keskittyessä Violetin tarkasteluun. Kehityskertomuksen piirteet ovat myös merkittävässä asemassa Violetin etsiessä itseään. Fowlerin lajiteorian mukaan tiettyyn lajiin kuulumisen on kuitenkin mahdollista, vaikka kaikki mahdolliset lajiin kuuluvat piirteet eivät olisikaan nähtävällä, josta syystä Violet mielestäni voidaan myös joissain osin katsoa kuuluvaksi dystopian lajiin sekä kehityskertomuksen lajiin.

Lähteet

Kohdeteos:

Ishidate, Taichi, & Fujita, Haruka, & Hatta, Shinichirou. 2018. *Violet Evergarden* (sarja). Japani: Kyoto Animation.

Tutkimuskirjallisuus:

Azzi, Amanda. 2021. "Subverting Feminine Identity: Reinvention of *Sailor's Moon* Girl Power in *Violet Evergarden*." *Confetti* 7. 90-117

Fowler, Alastair. 1982. *Kinds of Literature: An Introduction of the Theory of Genres and Modes*. Oxford University Press.

Gottlieb, Erika 2001. *Dystopian Fiction East and West. Universe of Terror and Trial*. Montreal: McGill-Queen's University Press.

Haraway, Donna. 1985. *A Cyborg Manifesto, Science, Technology, And Socialist-Feminism in The Late Twentieth Century*. University of Minnesota Press, 2016. 1-90.

Laakso, Maria. Lahtinen, Toni. Samola, Hanna. 2019. "Young Saviors and Agents of Change: Power, Environment, and Girlhood in Contemporary Finnish Young Adult Dystopias." *Special Issue: Nordic Utopias and Dystopias* 30(2), 198–213.

Lindberg, Susanna. 2017. "Proteesi, robotti ja kyborgi". *Tiede & Edistys* 3, 195–218.

Lehtimäki, Markku. 2022. *Sofi Oksasen romaanitaide: kertomus, etiikka, retoriikka*. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki.

Mohr, Dunja M. 2005. *Worlds Apart? Dualism and Transgression in Contemporary Female Dystopias. Critical Explorations in Science Fiction and Fantasy 1*. Jefferson, McFarland & Company.

Moylan, Tom. 2000. *Scraps the Untained Sky: Science Fiction, Utopia, Dystopia*. Boulder, Westview Press.

Phelan, James. 1989. *Reading People, Reading Plots: Character, Progression, and the Interpretation of Narrative*. University of Chicago Press.

Reysen, Stephen. 2017. "Examination of anime content and associations between anime consumption, genre preferences, and ambivalent sexism." *The Phoenix Papers* 3(1), 285-303.

Samola, Hanna. 2013. "Tutkimusmatka ikuiseen yöhön. Pirkko Lindbergin romaanin *Berenikes hår* monitulkintainen dystooppisuus". *Avain* 3/2013. 6–25.